

Projev prezidenta AK ČR na 33. sněmu, konaném dne 7. dubna 2024 v Brně

08. 04. 2024

Vážený pane ministře Výborný, vážený pane ministře Válku, starý vtip říká, že vzhledem k současné geopolitické situaci je dobře, že je ve vládě nejen ministryně obrany, ale i ministr válek, každopádně já dnes mohu říct, že je tu s námi pan ministr Válek jako zástupce rezortu, který do debaty o nutnosti produkce zdravých a bezpečných potravin má co mluvit, pane ministře, vítáme Vás mezi námi, vítám i další vzácné hosty, kterých je tu letos přes padesát, takže mi doufám odpustíte, že nebudu číst jmenovitě, každopádně i Vám děkuji za účast, těší mě, že tu jsou přítomni také zástupci dalších profesních organizací, v současné chvíli je mimořádně důležité, abychom dokázali hovořit silným společným hlasem a mě v této nelehké situaci těší, že tomu tak je. Pozdravovat Vás mám i od pana Koutného z ASZ Olomoucka, který se omlouvá, ze zdravotních důvodů nemohl dorazit, ale požádal mě, abych Vás srdečně pozdravoval a vzkázal Vám, že do dalších eventuálních protestů již bude fit.

Vážené delegátky, vážení delegáti 33. sněmu AK ČR, když hovořím o nelehké situaci, vím, že zrovna Vám, tedy aktivním, produkčním zemědělcům nemusím dlouze vysvětlovat, kam jsme se za poslední rok dostali a kam budeme bez smysluplné pomoci dále směřovat. Sněm ale není určen pouze nám, ale slouží také jako platforma pro komunikaci s politiky, s médii, s širokou veřejností. Že v současné době prodáváme nejdůležitější komodity, tedy obiloviny za ceny globální, které odpovídají roku 1989, přičemž máme náklady lokální, které zase odpovídají roku 2024, tedy závazkům vyplývajícím z členství v Evropské unie, možná historicky tradiční snaze být bruselštější než Brusel a nastavit si mnoho podmínek ambiciózněji a rigidněji než naše konkurence a také s náklady, které odpovídají historicky vysoké inflaci posledních let, která je sice částečně „zkrocena“, nicméně stále se propisuje na vyšších vstupech.

Dražší než v roce 2021 jsou hnojiva, přípravky na ochranu rostlin, osivo, sadba, energie, lidská práce, pachtovné, daň z nemovitých věcí a tak bych mohl pokračovat.

Již v minulém roce jsme upozorňovali na rozevírání nůžek mezi klesajícími cenami zemědělských výrobců a rostoucími náklady. Výsledkem byl meziroční propad „zisku“ či hospodářského výsledku sektoru potvrzený nedávno daty Českého statistického úřadu až 45 %. Někdo by mohl namítnout, že srovnávám s „rekordním“ rokem 2022. Ten nicméně pro mnohé z Vás, ať už jste chovatelé prasat nebo pěstitelé ovoce, rekordní nebyl, navíc došlo k rekordnímu nárůstu nákladů. Vzpomeňme například tehdejší cenu minerálních hnojiv. Takzvaný souhrnný zemědělský účet za rok 2022 byl tak dokonce o něco nižší než za „normální“ rok 2021.

Dražší nejsou jen vstupy, ale také peníze. Náklady na úroky v sektoru vzrostly v minulém roce meziročně téměř o 50 %. Řada zemědělských podnikatelů si provozní úvěry vzala až v roce letošním, aby zajistila dostatečné peněžní toky v době, kdy peníze z trhu, ale i dotací začínaly docházet.

Začneme u trhu. Každý rok jsme nuceni vyvézt až 3 miliony tun obilovin. Vzhledem k vývoji počasí během loňských žní tu byla navíc vyšší produkce obilovin krmných, pro které nicméně chybí domácí spotřeba, přestože v konzumaci živočišných produktů monogastrů patříme k výraznému evropskému nadprůměru. Vepřové maso nicméně vozíme ze Španělska, Belgie, Německa, drůbeží maso a vejce z Polska.

Po blížící se stopce pro tuzemská klecová vejce na marketech to bude ještě markantnější. Stále víc se zde prosazují firmy, které drůbeží maso původem z Ukrajiny přebalují na území členských států EU, aby tak získalo evropský „ovál“ původu. To samé se děje třeba i u mouky. Výsledkem je situace, kdy se zásoby obilovin na skladech před novou sklizní, tedy k 30. 6. zvýšily z 680 tisíc tun v roce 2020 na

927 tisíc tun v roce 2023. U pšenice je to z 286 tisíc na 468 tisíc tun. Vyšší zásoby před sklizní (nejen v České republice) tlačí cenu směrem dolů, a společně s docházejícími disponibilními prostředky budou nutit zemědělce uvolnit sklady a prodat s výraznou ztrátou. Právě proto tu dnes od mnoha mých kolegů, předpokládám, zazní nutnost zajistit pro letošní rok provozní financování.

Druhým závažným důvodem je totiž zpomalení finančních toků ze strany státu, respektive platební agentury, nový dotační systém, nové rozdělení obálek, nový kontrolní systém, absence záloh, to všechno – a teď konstatuji, nevyzývám k debatě, proč tomu tak bylo – způsobilo opoždování výplaty podpor ve srovnání s výplatou JŽ 2022. Zatímco ke konci března roku 2023 bylo vyplaceno 28 miliard korun, nyní je to jen 18 miliard. 10 miliard tak v sektoru chybí. O to důležitější tak bude přehodnotit kontrolní systém a harmonogram výplat pro příští rok, aby k podobnému propadu nedošlo.

Chybí nám také cca 2 miliardy na národních dotacích a 2 miliardy letos nákladově odtečou do vyšší daně z nemovitých věcí. Proto bude zcela zásadní zemědělce, které již v mnoha případech banky, přestože pro ně doposud byly spolehlivými klienty, vnímat jako bezpečnou investici, podpořit. Nabízí se několik možností. Prohlédnout si je můžete za mnou.

Nejde o nic nového, jen o dílčí kroky nutné ke splnění dříve definovaných požadavků a uchopení problému nikoliv politicky, ale manažersky. Od začátku do konce jsme připraveni k součinnosti a k pomoci tyto kroky realizovat.

Zásadní, a k tomu bych chtěl na tomto místě vyzvat pana ministra Výborného, bude oslovit Evropskou komisi s žádostí o urychlenou aktivaci krizové rezervy SZP ideálně podpořenou o další zdroje z rozpočtu Evropské unie. Takovouto pomoc je možné z národních zdrojů kofinancovat až 200 % a já se společně s mnohými v tomto sále ptám, kdy jindy než teď bychom tu možnost měli využít. Zvláště, když jiné členské státy využívají všechny možnosti, jak zemědělcům pomoci. Sousední Polsko, které stejně jako Česká republika patří v pomoci Ukrajině mezi tahouny v rámci Evropy, stejně tak pomáhá zemědělcům, které příliv levných komodit z Ukrajiny ohrožuje. Konkrétně to má být až 300 zlotých na tunu obilovin.

My bychom měli být minimálně schopni dostat do sektoru to, co bude letos odčerpáno na zvýšené dani z nemovitých věcí, tedy zhruba dvě miliardy korun.

Pan ministr tu bude pravděpodobně hovořit o navýšení prostředků na národní welfarové programy, což je určitě vítaná, ale rozhodně ne univerzální a dostatečná pomoc. Navíc pokud mám být objektivní, před několika lety byla tato alokace na welfarové programy zcela běžná, a to v době, kdy se se zemědělským podnikům s živočišnou výrobou dařilo a nebyly kráceny vyšší redistributivní platbou. Příslib 2 miliard korun pro příští rok, který má být určitou kompenzací redistributivní platby, a jeho naplnění mělo tedy přijít již loni, je sice mediálně líbivý, ale dojem z něj trochu kazí právě mediální výstupy některých členů vlády a skutečnost, že k vyplacení těchto peněz bude třeba notifikace EK, která se nám jako náhodou zadržela nebo prodloužení dočasného krizového rámce, které zatím nepřišlo.

Obecně nemůžeme být přes objektivní snahu pana ministra Výborného, za což budu některými radikály (chtěl jsem v rámci 33. sněmu říci ukřižován), ale raději si vzhledem k víře pana ministra dovolím termín „pranířován“, na úrovni vlády jako takové nemůžeme být ani s výsledky ani s přístupem k řešení současné akutní krize sektoru spokojeni.

Ještě možná jeden mírně rouhačský komentář si dovolím. S ohledem na nedávné Velikonoce se mi chce říci, budiž jim odpuštěno, neboť nevědí, co činí. Víím, že pan ministr je na podobný humor citlivý, a navíc se zdá, že někteří politici vědí, co činí, nebo si to alespoň myslí a ve snaze nepomoci jedné konkrétní firmě bývalého předsedy vlády vytrvale brzdí jakoukoli pomoc pro všechny ostatní. Znovu na tomto místě upozorňuji, že tato firma hospodaří na 4 % zemědělské půdy, tedy na stejné výměře jako členové ASZ. Kvůli oněm nebo těmto 4 % tak mnozí nechtějí řešit problém, ve kterém se nachází

tisícovky zemědělců hospodařící na většině zemědělské půdy v ČR.

Za loňský rok jsme jen na tržbách za obiloviny a olejninu přišly o více než 30 mld. korun ve srovnání s rokem 2022, o 15 miliard ve srovnání s rokem 2021. Letos to dost možná bude 50 miliard ve srovnání s rokem 2022 a 25 miliard ve srovnání s rokem 2021. Dovozy z Ruska a Běloruska budou možná omezeny, otázkou je, jak se podaří řešit reexporty a skutečnost, že kvůli tzv. Černomořské dohodě platí „po žních k Turkovi“, tedy že jak z Ruska, tak z Ukrajiny dochází k reexportu přes Turecko, a to se tak stalo čistým vývozcem obilovin. Dovozy z Ukrajiny budou u obilovin a olejnin, i když si musíme počkat ještě na finální hlasování Evropského parlamentu 10. dubna, bez většího omezení pokračovat pravděpodobně další rok.

Zatímco v Polsku natekly díky DKR do zemědělství více než 4 miliardy euro, tady dochází k opačnému procesu. Na nesplněných slibech vlády jsme přišli nebo ztratili za dva roky dalších 12 mld. korun. Prodlužování bezcelních dovozů s Ukrajinou nadále paralyzuje trh a vládní koalice nás na úrovni Evropské rady či Evropského parlamentu nikdy zásadně nepodpořila, o čemž svědčí například i hlasování českého zástupce v otázce prodloužení bezcelní dohody EU-Ukrajina na úrovni COREPER.

Od mnohých politiků a médií slyšíme, že přímo do ČR se ukrajinské obilí nevozí. My jsme ale přišli o exportní trhy. Je to, jako kdyby se Škodovka nemohla vyvážet do Německa, protože by tam byl levnější Záporožec. Je jedno, že by se Záporožec minimálně vozil do ČR, problém by byl v tom, že Škodovka se svým euro 7 a brzy jen alternativním pohonem nevyveze svá ekologičtější auta do Německa. Trh totiž řídí peníze, nikoliv politika, respektive zápal politiků pro ekologii.

Jestli chceme ekologii, nemá dle mého názoru na jednotném trhu ukrajinské obilí co dělat. Stejně jako obilí ruské. Jestliže nám tu někteří tvrdí, že je potřebujeme, abychom zlevnili potraviny, připomenu jim následující. Chléb dnes stojí stejně jako v roce 2022, kdy byla cena pšenice dvojnásobná. Jestliže nám tu někteří tvrdí, že tím pomáháme Ukrajině, pak je třeba se podívat, kdo na tom skutečně vydělává a za kolik prodávají obilí sami ukrajinští farmáři. A naposledy, když je všechno dovozené obilí v pořádku (čemuž lze těžko věřit vzhledem k tomu, jak bylo mnohdy skladováno), proč, když je údajně toto obilí ve finále nezávadné, musíme my pěstovat ekologicky, zatímco zbytek světa včetně Ruska a Ukrajiny ne.

Protože za to máme dotační podpory? Podívejme se, kam skutečně směřují. Z 22 miliard přímých plateb odteče vlastníkům půdy a státu na pachtovním a dani téměř 14 miliard. To je přes 60 % přímých plateb. Bez všech dotací, tedy i investičních a ekologických, které nejsou univerzální, by loňský rok, který byl co do zisku nominálně nejhorší od roku 2011, skončil ve ztrátě 16 miliard korun. Náhrady zaměstnancům jsou o 8 miliard vyšší než veškeré podpory z unijních i národních zdrojů. A naši lidé si zaslouží více, nikoliv méně peněz. Ve finále zemědělce musí žít trh, nikoliv dotace, které přinášejí nesvobodu, ztrátu tržních příležitostí a byrokracii. Jako výsměch působí prohlášení politiků o tom, že příští reforma přinese zjednodušení a bude pro zemědělce více motivační. Úspěšně se množí možná tak dotační spekulanti, nikoliv skuteční zemědělci, kteří se chtějí žít prací, nikoliv vyplňováním ležster. To koneckonců potvrzují i data studie ÚZEI k prvnímu roku fungování reformované SZP.

Protesty, ve kterých budeme možná muset pokračovat, pokud do konce dubna nevidíme posun v řešení našich problémů, nikdy přes mediální mlhu nebyly o dotacích, jsou hlavně o přežití našich farem, podniků a zaměstnanců, ke kterým cítíme silnou odpovědnost. Jsou o české půdě v českých rukách, českých potravinách z kvalitních domácích surovin. O majetku našich dětí, našich akcionářů, našich podílníků, jehož devalvaci nechceme dopustit. O zabránění likvidace posledního sektoru, který je ještě v našich rukách.

Shrnu-li to, požadavků k řešení a nezodpovězených otázek je stále mnohem více než předložených

nabídek a pomoci k řešení současné krize evropského i českého zemědělství. Opakovaně deklaruji, že jsme jednáním trvale a konstruktivně otevřeni, ale k tomu je potřeba mimo jiné hrát s čistými kartami. A my je, jak nás politici bohužel opakovaně přesvědčují, od nich dlouhodobě dostáváme ve falešném balíku.

Jsem rád, že nám podařilo vytvořit koalici vícero nevládních organizací, kterou podle mého názoru už vláda nesmí bagatelizovat a přehlížet. Všem zemědělcům, kteří akce podpořili osobně, svou technikou, svými vyjádřeními, ale i solidaritou patří velké poděkování. Mrzet nás může snad jen to, že i přes to, jaká jsme relativně malá skupina podnikatelů, tak nedokážeme mluvit jedním hlasem a trháme se na frakce a skupiny, které spolu jednou kamarádí a podruhé bojují, což jen nahrává našim oponentům. Zkusme se prosím všichni nad naší jednotou zamyslet a zapracovat na ní. My jsme připraveni spolupracovat s každým, komu jde o věc, nikoliv o politický prospěch.

Existují problémy, které se dají řešit pouze na evropské úrovni a další zase jen na národní úrovni. Současně je třeba říct, že národní zemědělská politika vychází do značné míry z té evropské, tedy s některými našimi prioritami se má smysl obracet jak na vládu, tak na Evropskou komisi. Proto je potřeba bojovat na obou frontách zároveň, jenom na jedné z nich by to nemělo význam a nevedlo by to k řešení.

Rozhodnutím politiků se sektor ocitl v mimořádné situaci vyšších nákladů a nízkých výkupních cen, to je nepopíratelné, a proto jsou některé naše požadavky možná mimořádné. Na druhou stranu jsme viděli předvolební sliby o nezvyšování daní, stát stále zapomněl zeštíhlit armádu úředníků, kteří stojí daleko více, než bude stát letošní pomoc zemědělcům. Navíc zemědělci na rozdíl od jiných ekonomických subjektů daní tady a jakoukoliv pomoc zejména ti produkční do rozpočtu bohatě vrátí. Proto vnímám jakoukoli okamžitou pomoc této skupině podnikatelů jako rozpočtově zodpovědnou a prozíravou.

Často se mě ptáte, co můžete se současným stavem udělat Vy sami. Doby defenestrace, i když ta poslední z roku 1618 podle některých teorií směřovala do kupky hnoje, což by nyní bylo příznačné, jsou zaplatit pánbůh za námi. Podle některých teorií životy defenestrováných místodržících v 17. století nezachránila kupka hnoje, kterou by podobně jako dnešní vrchnost pod okny dlouho nestrpěli, ale kopy lejster, které drželi v rukách a změkčily tak jejich pád. To by vysvětlovalo, proč jsme dodnes bruselštější než Brusel a proč životním či přímo existenčním posláním úředníka je vytvářet co největší množství listin.

Nicméně zpět na zem. Žijeme v demokracii a tam se politici mění nikoliv u otevřeného okna jako v dnešním Rusku, ale u voleb. Ty první, do Evropského parlamentu, budou už za dva měsíce. Pro nás zemědělce budou mimořádně důležité. Rozhodnou o tom, zda bude, nebo nebude pokračovat Green Deal, zda Evropa bude zemědělce chránit nebo likvidovat. Na podzim máme komunální a senátní volby, za rok a půl volby do Poslanecké sněmovny, a i přes přezíravost vlády jsou zemědělci voliči, i oni mají své rodiny a známé, což jsou další hlasy. Pojdme využít skutečnosti, že teď budeme politiky najednou zajímat. Pojdme s nimi maximálně pracovat. Pojdme jim vysvětlit, co je v sázce a co mají po volbách udělat, aby české zemědělství zachránili. Musí ale pochopit a chtít. Chytrému napověz, hloupého vykroužkuj.

Mnohým podnikům začínají docházet peníze. Výjimkou nejsou případy prodeje půdy k uhrazení závazků, jako jsou mzdy, hnojiva, pohonné hmoty nebo splátky traktorů, tedy „krásných drahých strojů“, jak jim říkají ve Strakově akademii. S tím, jak se bude situace dramatizovat, jak se bude oddalovat skutečné řešení a místo toho budou zaznívat podobné „mimoňské fráze“, budou se zemědělci pochopitelně radikalizovat. Ti umírněnější možná před Strakovkou nevyklopí hnůj, ale vhodí v červnu do urny protestní hlas proti pětikoalici, kterou v posledních volbách mnohdy volili. Účel je stejný jako u toho hnoje. Tedy aby se politici chytli za nos. Já doufám, že ta či ona cesta k onomu chycení za nos nakonec zabere. I vzhledem k tomu, že mě - dá-li Bůh - za měsíc čeká narození

druhého potomka, můžu oslím můstkem vzpomenout citát Marka Twaina, který ode mě zazněl již na Zemi živitelce v srpnu minulého roku. „Politici jsou jako dětské pleny. Když to zavání prů...švihem, je na čase je vyměnit“.

Přeji Vám za dva měsíce šťastnou ruku, hodně finančního zdraví Vašim podnikům a také hodně zdraví fyzického Vám i Vašim blízkým, které je přes to všechno nakonec to nejdůležitější.

Prezentace *ke stažení*